

מחיצה והפרדה: לקט מקורות הרב אריה פרימר

הרברט פרימר

המקור במשנה — שמחת בית השואבה במקדש

המשך סוכה פרק ה ובסבי דף נא ע"ב :

משנה : מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו ו' במצואי יום טוב ראשון של חג ירדו לעזרת נשים : ומתקנית שם תיקון גדול .^ב

גמרה : מי תיקון גדול ? אמר רבי אלעזר כאיתו שניינו : חלקה הייתה בראשונה ותקיפה גזורתרא^ט, והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשיהם מלמטה.

תנו רבנן: בראשונה היו נשים מבוגנות : ואנשיים מבחווץ * והיו באים לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מבחווץ ואנשיים מבוגנים יי', ועודין היו באים לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה יי' ואנשיים מלמטה.

7 המקור בכתב — תיאור של מאורע לעתיד לבוא
ירושלמי שם הלכה ב יי :

מי למד? ²² מדבר תורה: "וְסִפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָחוֹת לְבַד
מִשְׁפָחָת בֵּית דָוד לְבַד וּנְשִׁיחָם לְבַד" (זכריה יב, יב) תירין אמורין ²³ —
חד אמר ²⁴, זה הספידו של מישיח, וחורנה אמר ²⁵, זה הספידו של
יצר הרע. מאן דאמר, זה הספido של מישיח ²⁶ — מה אם בשעה
שהם אבלים ²⁷ את אמר האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן,
בשעה שהם שמחים לא כל שכן! מאן דאמר, זה הספידו של יוצר
הרע ²⁸ — מה אם בשעה שאין יוצר הרע קיים, את אמר ²⁹ האנשים
בפני עצמן והנשים בפני עצמן, בשעה שאין הרע קיים, לא כל
שכו!³⁰

שווית איגרזה משה או"ה א סימן לט:

עטם הדין להיות שלא מחייב הוא לע"ד דין דאוריתא...
ואם היה זה רק איסור דברנן לא היה שיק למשمر שהוא
בכל הכל בכתב...הנה יש מקום לומר שرك במקdash היה
אסור מדאורייתא משות דין יראה דומקדי תיראו שאם
הוא בקהלות ראש אינו ביראה וא"כ בבייח"נ הוא רק מדברנן
שאstorו גם בהם קלות ראש...אבל בשעת התפלה
וכשמצירין שם שמים ובררי תורה וקדושה מסתבר שהוא
דאורייתא...אף שבהספדים יהיה לצניעות בעלמא הוא עכ"פ
ראיה שיש בזה עניין קלות....

איגרת משה או"ח א סימן לט;

בדמי נסיות שמתבצעים כם אננים ונשים, טוב יותר לעשות גזותרא⁶⁵ **שהנשים יהיו למעלה, ואם מאריה טעם קשה לעשות גזותרא**⁶⁶, **צריכים** **לעשות מחיצה ממש כזו שchmodu מלבוא לידי קלות ראש. לא די במה** **שנכחשה מחיצה לכל דבר**⁶⁷, **כגון בשערים פתוחים כמו שראינו שלא** **הוועילה למקדש והיה אסור מדאוריהח. لكن לא די גם במחיצה של** **עשרה טפחים מן הקרקע**⁶⁸, **שאינה כלום לעניין קלות ראש, שהרי יכולות** **לדבר ולהרבות שיחה עם הנשים בעלי שום קושי וליגע בידיהם**.
ואין לך קלות ראש גדולת מזו ונחשבו כמעורבין ממש.

אל מסתבר שדי במחיצת גבואה עד אחר הכתפיים, שהרי המחיצה אינה מצד איסטר הסתכלות. אף לאחר התקון הגדל במקדש, לא נוכר אלא גוזווטרא, וסתם גוזווטרא אינה במחיצת, ונמצאו שנראו הנשים¹⁴ ולא חשבו להן. ואף שהרמב"ם בפירושו למשנה כתוב: כדי שלא יסתכלו האנשיים בונשם, אין לפרש מצד איסטר הסתכלות, שהרי אף כעהגושים למלעלת, הן נראות... ומוכרחים לאמר, שכונת הרמב"ם בפירושו למשנה להסתכלות כוות שיכולה להביא לקלות רأس, שהוא רק כשבועה מודאות הנשים למטה בלבד מחיצת, או אף במחיצת נמוכה, שם כמו מעורביב. על כל פנים, רק כשהאפשר לבוא לקלות ראש שירק לאstor, וכשהנשים הן למלעלת אף בלבד מחיצת, ולמטה — במחיצת גבואה עד אחר הכתפיים, שכן שירק לחוץ לקלות רأس, לא יכולת לנו ההסתכלות. אף אם נסתפק בכונת הרמב"ם בפירושו, לדין אין לנו אלא מה שכתב הרמב"ם בהלכותיו: כדי שלא יתעוררנו אליהם אלו¹⁵.

ולכן במחיצת גבואה עד אחר הכתפיים יש להתייר, והוא גובה שלוש אמות וחמש טפחים¹⁶, ואף שנראים ראשי הנשים כשתן עמודות, לא יבא מזה לקלות ראש. והמחמירים להגביה המחיצה עד שלא יתראו גם ראשיהן, תבוא עליהם ברכה. מן הדין יש להתייר בגבוחה י"ח טפחים ואף אם נמצאות שם פרועי ראש¹⁷. מחות מי"ח טפחים אטור, וצריך ללחמות בכל התקוקת.

(3) מבחן מס' :

כשנהנים הן על הבאלקани⁴⁴, יוצאים בזה מצד דין מחדיצה, אף שהמחיצה נמוכה, מאחר שהן בגובה⁴⁵. אבל מאחר שהולכות בזרועות מגולות, צריזו להויסף יריעת עד שלא יתראו זרועותיהן, ואם אפשר טוב להויסף עד שלא יראו גם את השער שלהם. אבל בתיה הכנסת כביש להם באלאקניא אין מקפידיםשוב, ואני יודע טעם, ובודאי הוא משומש שאין יוכלים לעזותו כלום שלא ישמעו להם. וצריכים לראות ה' להפוך פניהם לפחות כבצחפלים⁴⁶.

גָּמְנִי וְעַל

בתשובות מאוחזרות יותר אורת חיים חלק ג', סימן כג וסימן כד קבוע הרב, שניתן להסתפק בשיעור של 60 אינץ' שהם 1.524 מ' (לפי הטבלה של הרב דוד פלדמן), הנصفת למהדורתו של קש"ע, י"ח טפחים הם 1.67 מ'. לפיה טבלה אחת טל שמעון בודנהימי, י"ח טפחים הם 1.44 מ', ולפי טבלתו השנייה י"ח טפחים הם 1.738 מ'). יש לציין, שבתשובות אלה קבוע הרב, שאת השיעור זהה יש לפחות מריצפת עורת הנשים, אך הגבינו אותה קצת למעלה מריצפת בית הכנסת עצמו; עיין שם בפרטם.

עוד קבוע הרב שם, שמכיוון שטורת המחיצה היא למנוע קלות ראש, ניתן להסתפק מצד חיוב ההפרדה גם במחיצה של זכוכית שקופה; ואולם אם יש להאריך שגם נשים שאיןן לבשות כדי תחפלונה שם, דהיינו נשים שורעוותיהן מגולות, אין להסתפק במחיצה של זכוכית, וזאת משומם שבעצם ההסתכלות בהן אוסרת את תפילת האנשיים. בפרטאי אישור זה,

שווית תחת כופר הו"מ סימן קצ:

אנו מאמנים כי **שכל תפילה או שבת והודאה** שמתעורר בהם שום הרהור, אפילו באשתו, לא תעה במעלות לפני ה' יתברך, ולא תקובל לפניו. ומפני זה אנו מפרישים הנשים מן האנשים בבית הכנסת בפני עצמן, שלא יבואו לידי הרהור בשעת תפילה, ותהיה תפילה נדחת, רחמנא ליצלן, ויצא לנו משחת בית השואבה, שתקנו נשים מלעלת ואנשימים מלמטה, ואמרינו במסכת סוכה שיצא להם כן מכוחוב "וספדה הארץ... נשותיהם לבד". מכאן ראיית שאמינו לא שייך אישור ערוה, כגון באשתו, בכל מקום במקומ תפילה והודאה אסורה, שגורם הרהור וביטול כוונת^๔.

5) מטרת התקון — שלא יתרבו או שלא יסתכלו ?
שנה מידות ב, ה :

נשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטה כדי שלא יהיה מעורבין

מב'ש הלכות לולב פרק ח הלכה יב:

וכיצד היה עושים ? ערבי יומ טוב הראון היו מתקנים במקדים מוקם לנשים למלטה ואנשים מלטה, כדי שלא תישרכו אלו עב אלו²⁷.

ישג הבחרה לבבלי שם:

סמכו במבנה עראי לגדר פרצוות שלא להקל ראש להעמיד אנשים ונשים בערבותוביה.²²

טב"ט פירוט ל邏וגה סוכה פרק ה:

תיקו גודל — גדול התועלת, והוא שהוא מכינים מקום לניטים ומקומות הנשיות לנשים, ומקום הנשיות לעל מקום האנשים גבורה מנו, כדי שלא יסתכלו האנרגטים בנשים.

נוכחות יוב נא במשנה סוכה שם:

9 פירש הרמב"ם, כדי שלא ישחלו אנשי נשים — והזدين עמו. הסתכלות האנויות בזמנים כביא לידי קלות וראש... כל שכן בחצרות בית ה'...²⁹

יעודה של המחיצה בבית הכנסת וגובהה — דעות חלוקות

זונ"ת מהר"ם שיק או"ח סימן עז:

פריצי עם אשר בקהל פלוני... שלחו יד להרים בעורם נשים שלא תחא סגורה לגמרי בקרשים, רק בעמודים ויכולו לראות ולהיראות... הנה חיללה לכשרים לטחוק, כי מן הדין אלו מוחוביים לעשוות הפסק בין עורת אנים לעורת נשים, כמו שהייתה בבית המקדש; בטוחה בית השואבה עשו תיקון גדול, שלמדונו מכותב שלא יראו אנשים לנשים מפני שמביא לידי קלות ראש⁵⁰. בית הכנסת הוא מקדש מעט⁵¹, והיבטים מהচות על זאת ולהוכיח לעוברי עבירה⁵².

"ח צי' אליעזר חלק ז סימן ח:

הרבב"ס בפירוש המשניות מדגיש את הטעם: כדי שלא יסתכלו אנשים בנשים, וזה אפשרי רק על ידי עשיית מהיצה בגובה איש או וילונות. והנה שאלת מהיצה כבר מתעוררה בדור קדם, וכך פסק דין על כד, אשר עליו חותומים למללה משבעים גאנונים, ונמנתה אחות... הגאון ר' שלמה גאנצפריד³². פסקו בסכינא חריפה: אסור לעשות מהיצה המבדלת בין עורת נשים ואנשיס רק באופן אשר לא יוכל להסתכל אנשים בנטים, רק ייעשו כנהוג בימי קדם. וכן אם כבר נעשתה, לא יכנסו בה³³.

בדבר שיעור גובה המהיצה, נולדה מחלוקת באמורית. הגאון ר' משה פיניגשטיין סליט"א פסק כדי אם המהיצה גבוהה י"ח טפחים, כדי שלא יבוא האנשים והנשים לדבר זה עם זה... ואעפ' שיכולים להסתכל. [14] בוגדו יצא האדרמור מסטאנמאר, ועמו כל רבני אונגרון, ואסרו מהיצה כו ופסקו, שה מהיצה צריכה להיות גבוהה מעל הראשים.¹⁷

ולי נראים יותר דברי הגאון ר' משה פיניגשטיין סליט"א, ראויין בתשובה הון מכירויות¹⁸, ובדברים שנכתבו בוגדו לא ראוי אף דבר אחד שיש בו כדי לדוחות דבריו. ברור שהוא שכח הרבהם בפירוש המשניות: שלא יסתכלו האנשים בנים, כוונתו שלא יבוא פריצים להסתכל לשם הנאה.

רבני אונגרון נחרירם מאד ומרחיקים לנכון ודורשים שאם אין בבית הכנסת מהיצה גבורה למללה מראשי הנשים, אסור להסתכל שם, ואסור לגבאים לבוא ולהסתכל, ומוטב שיישארו בכתיהם. ודאי שכוונתם טובה לשומר על הגזינות כפי שהיא נהוגה בדורות הקודמים, אבל בזמננו נשתנה המצב ונשתנו הטעבים¹⁹, הנשים, אם תשרנה בנית ולא תבונה בבית הכנסת, תשתחח מהן תורה היהדות למורי, ובודאי אסור להڌון ולהרחקן בגל חומרא יתרה שאין לה יסוד מוצק בס"ס²⁰ ובפוסקים.

חוות המהיצה בתפילה חד-פעמיות

מיהוץ כמתפללים במקום שאינו קבוע לתפילה.

שווית אגרות משה חלק י' י"ד ב' סימן קט

הנה בדבר המיטיגנון של הסאסיטיטע שבאיין לשם אנשים וכששים לשוחח ולהווחת ולהחליט בענייני חול של הסאסיטיטע, ותיקנו שככל מיטיגג לימוד אחד מהחברות איזה דבר תורה .. אין שום טעם שיצאו בשעת הלמוד כי גם נשים צרכיות לידע דיני התורה .. אבל אם יגיע זמן תפלה מנוח או מעיריב וירצעו להסתכל שם יצטרכו הנשים לצאת לחוץ אחר ולא בחדר שמתפללין שם האנשים

שווית אגרות משה חלק א' י"ח ה' סימן יב, אות א'

שאלת אם צרייך מהיצה כמתפללים במקום שאינו קבוע לתפלה, למשל, בבית אבל ר'ח"ל. אם צרכיות הנשיםليلך לחוץ נפרד, או שדי בהפסק אוויר. ונראה שלידינו הנשים בבית אבל צרכות ללבת לחוץ אחר. וטהעם דבית אבל הי מקומות שפותחו לרבים, שצרייך בו מדינה תמיד הפרדה בין הנשים לאנשים, וכל שכן בשעת תפילה אבל אם למעשה הנשים אין מSCIומות לעזוב את החוץ וחשב זה לאקראי, אין להמנע מהסתכל מלחמת זה. אבל בית חתן מדינה אין צורך במחיצה, שאינו פתוח לרבים, אלא רק לבני המשפחה. לכן די בכך שלילכו האנשים המתפללים לזוית אחת שיוכלו לכון שם, ושם יתפללו.

תשובה מהרב דוד קאהן (גובל יעט, ברוקלי) לאריה פרימר
יש להזכיר מאך שלא לומר דבר שבקדושה לפני ערות. אבל כשמכוסות לדבי, וליבא חשש הט恬לות (כגון שנשים יושבות אחרי הנשים), ניתן להיאמר כמו שתבת [שבמקום שאינו קבוע לתפלה מותר להסתכל-לי מהיצה, ובבלבד שיש הפרש בין אנשים לנשים]. אלא שגם יתפללו בבית מיוחדת ג' בעמيات יתכן שיש בזה משום קביעות.

תשובה מהרב יהודה גרשוני לאריה פרימר

מקומות שאינו קבוע לתפילה, אם מותר להסתכל בעלי מהיצה? הגמורה [בקידושין דף פ"א] מדברת באיסיפות מחוץ לבית הכנסת ושם לא שייך מהיצה. בכל זאת נשים ישבו לחוץ והיה הפסק של קנקנים.... מוכחה שחוץ מבית הכנסת לא יכולת לנו שלא יהיה הפסק.

(19)
אם צרייך מהיצה לחוץ ורק בפניו מעט נשים

שווית אגרות משה חלק א' י"ח ה' סימן יב, אות ב'

שאלת אם צרייך מהיצה לחוץ ורק בפניו אשא שאות או שתים שתהנה באגדה ח"א סימן ל"ט בסופו, הבאת ראייה מקידושון ג"ב ע"ב תורתה וכי איש בעורה מנין, שאין חיוב מהיצה להפסק לפניו כמה נשים בלבד. וצרייך לבאר עד כמה נשים אין צרייך מהיצה. כמובן בבית אבל, או בבית מדרש שמתפללים שם בימי חול ובמנחת בשבת, שאין שם מהיצה, האם מותר להניח שכמה נשים יכנסו בסוף החדר. והנה בכל הדורות נהגו שלפעמים הייתה נכסת אשה ענייה לבית המדרש לקל בדקה, או אבלה לומר קדיש, ולהלכה למעשה בעניין זה צרכית עיון ותלויה בהרבה עניינים. ומכל המעשה שבבית מדרש שבעל שבט תרעה אפילו אשא מקום נוראה שבבית מדרש שבכל שבט תרעה אפילו אשא אחת לבוא למנחה בקביעות, שאין להקל להסתכל ללא מהיצה, ורק באקראי אפשר להתיר, באקראי, רק עד ב' נשים ולא יותר. והנה יש ראייה, כגון שהזכרת, שlidnia אפשר להניח לאשה אחת להפנס לבית המדרש, מן הדין בשלוחן עורך או"ח סי' רפ"ב סעיף ג' דاشה עלה למנין שבעה קדואים.

הצורך במחיצה במקומות הקבץ עם — חילוקי דעתות

איגרות טישה או"ח א סימן לט:

מכורחים קצת לזכור שדין זה הוא מודוריתא בכל מקום קיבוץ, שהרי הפסד שלעתיד תלמידים ממש, לא מצאו שיתה במקדר, אלא משמעו בכלל מקום שצרכיהם להקבץ בו אנשים ונשים, אסורים להיות ללא הכלת מהיצה ביניהם, כדי שלא יבואו לקלה ראש²¹.

שידי א' ב סימן ח:

במסכת סוכה מבואר, שהיו מקפידים שלא ותערבו האנשים והנשים — לא והוכר שם שעשו מהיצות גבוהות שלא וסתכלו אנשים בנים. הגمرا: לא יסתכל אדם באיזה נאה ואיפלו בפניהם, הכוונה להתבוננות לשם הנהנה, והסתכלות המביאה לידי עבירה, וזה דבר המסור ללב, וכל אחדழיב להישמע מהסתכלות מחותעת זו. לא עשו זהה תיקון מיוחד, רק תיקנו שלא תערבו אנשים בנים, לפי שהתערבות ומבאות לידי עבירה.

רק בבית הכנסת יש תקנה קדומה לעשות מהיצות גבוהות²² ... אבל באסיפות של רשות, כגון בשעת הכנסת כלת לחומה או בשעת נאומים וחרשות, לא הקפידו מעולם לעשות מהיצות, ורק מדקדים שלא ישבו אנשים ונשים יחד, ולא יתערבו זה עם זה.

אם נראתי במדרי: מהיצה שעושים לצניעות, כגון מהיצה שעושים בשעת הדרשה בין אנשים לנשים, מותר לעשותה בשיטת²³. משמע שעשו מהיצות גם בשעת הדרשה, ולא דוקא בשעת התפילה. נראה שזו היא מידת הסידור ולא מצד הדין, ומדובר לא ראיינו בארץ ליטא ופולין שזידקו בזה²⁴, והנה להם לישראל — אם לאו נבאים הם, בני נבאים הם²⁵.

שווית בני בנים ח' י"א סימן ל"ה

כלענ"ד שאין קרא ذכריה עוסקת אלא בבתי כנסיות ובתי מדרשות שיש בהם קדושה ולא בשאר מקומות... ואינו עניין לבתי חתונות ושאר מקומות של חול.

(22)

ספר הסדרם סימן שג:

שות' משפטן עוזיאל חר"מ סימן ו' ז' :

הסבירו גותנתו לומר, שבכל כנסיה רצינית ושימה מועילה אין בה משום פריצות. כל יום ויום האנשיים נפגשים עם הנשים במסא ומתן מסחרי, גנוסאים ונונתנים. ובכל זאת אין שם פרץ ושם צווה. אפילו היותר פרוצאים בעיריות, לא יהרתו באיסור בשעה שעוסקים בריצינות מסוימת. לא אמרו חכמיינו: אלחרבה טיחה עם האשה²¹, אלא בשיטה בטלת שלא לצורך, ושימה כואת היא הגוררת עזון, אבל לא שיתה של ויכוח בעניינים חשובים וציבוריים. אין הישיבה במחיצה וכפיטה את לשם העבודה האזרחית, שהיא עבודה קודש, מרגילה לעברית ומביאה לידי קלות ראש, וכל ישראלי, האנשיים והנשים, קדושים הם, ואינט חסודים בפריצת גדרי האגניות והמוסר.²²

ואל חשיבני מה שאמרו חכמיים: התקינו שיינו נשים יושבות מלמעלה ואנשיים מלמטה²³, שלא נאמר אלא בכנסיה גודלה של כסרים ופרוצאים יהר, ובכגון זה ווישים למיועטא של פרוצאים²⁴, ובויתר בהיותם שעוסקים בשיטה, ויצר הרע שולט בהם, בכנסיה של נבחרים לא נאמר דבר כוות

לעשה נבחרי העם לפרטים בעיריות, ולא חיה כואת בישראל. וראייה גודלה לדבר ממה שאמרו: הכל עליהם למניין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה, אבל אמרו חכמים לא תקראי אשה באבורה מפני כבוד הצבור²⁵ — אבל לא אמרו ממשם פריצות. וכן יס להוכיח ממה שטוסקים בדיון זומו: לא תהא חברה של נשים ועבדים וקטנים מזומנים, אבל כשאוכלות עם האנשיים חיויות הנשים בזימון כלנו.²⁶ מזה מוכח, שאפילו במשמעותם של סעודה לא חשובים לפריצותא.²⁷

שות' איגרות משה יו"ד ב סימן קט:

הנה בדבר ה"מייטינג" של ה"סאסיטי"²⁸, שבאים לשם אנשיים ונשים לשוחח ולהחליט בענייני חול, ותיקנו שבעל "מייטינג" יילמד אחד מהחברה איזה דבר תורה בפסק דין משולחן ערוך או בדברי מוסר ויראה, הוא תקנה טובנה.

בדבר הנשים, אם יכולות להיות שם גם בשעת הלימוד, כמו שהן מוצאות שם בשעת השיחות ודוניים בענייני חול, או שצרכות לצאת לחדר אחר — הנה דברי תורה ומוסר לא גרוועים הם מענייני חול, וכן אמרת מתמורות עלייהן שלא לבוא — כמו כל ה"סאסיטים" שבמרינה, וזה, שוגם הנשים משתפות בכל הדברים, אף שאין ידו עטם שמקילות במדינה ובבישיותו.²⁹ אולם, מכיוון שמקולים בזה, אין שם טעם שציאו בשעת הלימוד, כי גם הנשים צרכות לדעת דיני התורה.³⁰ וטוב להן לטעמו

תשובה הרוב חז' אקס (טורנטו)

מה שעושים classes and study groups לאנשיים ונשים יחד בסבטי נסנת אורתודוקסים, [המחיצה דרושא]³¹ רק לתפילה שצרכיה שלא לומר שהשתמתה במעונו, אבל זה ברכות בירך... זה האיסור הוא רק להתפלל בבייה³² יחד עם נשים בחדר אחד ממשום קדשות המחנה ומורה מקדש.

R. Dr. J. B. Soloveitchik, On Seating and Sanctification

First of all, such mingling is forbidden according to the halachah. In certain instances Biblical law prohibits praying in a synagogue where men and women are seated together. Such a locale has none of the sanctity of a synagogue; any prayers offered there are worthless in the eyes of the Jewish Law.

As to whether or not the Halachah also requires segregation, I wish to say that there is certainly a requirement for the erection of a partition, and the synagogue which fails to erect one is guilty of violating a very sacred tradition. However, there is a basic difference between this wrong and that of the complete mingling of the sexes, for, as I indicated above, separation has its origin in the Bible itself, whereas the requirement of a mechitzah must be attributed to a Rabbinic ordinance. The Biblical passage from which the Talmud derives the interdiction against mixed pews [Zechariah 12:12 in Sukkah 51b], and also the Pentateuchic injunction, Let Him see no unseemly thing in thee (Deuteronomy 23:15), deal with separation only.

כל המברך "שהשמה במעונו"³³ צריך לחזור אם קיימו "ויגלו ברעה" (מלחילים ב, יא) — רעדזה במקום גילה. אבל אם לוקחת איש שאינו הגון, או שננים אינם הגונים, או אם אין הרבה שם, שיש נבול פה בינהם, או שננים אינם יושבות בין האנשיים שהרהוריהם שם, לא יתכן לברכ "שהשמה במעונו".³⁴

כל מצוה הבאה בעבירה על ידה מוטב שלא יעשה המצוה, כמו מצוה לשמח החתן. ואם יודע שבלא פריצות לא היה, או אינו יכול להיות ללא הרהור, או אינו יכול להיות מלואות הנשים³⁵, אל יהיה שם.

ביה חדש פירוש לטור אבן העזר סימן טב:

(24) בקראנו ונוהגים שבסעודה שעשושים בלילה שני מברכים "אשר ברא" ולא "שהשמה במעונו", ולא ממצו טעם למנוגם זה, אלא לפि שסעודה זאת קתנה היא, ומוטיבים אגניים ונשים יחד בחדר אחד, וכਮובן במנוגם שאין מברכים "שהשמה במעונו" במקום שיש חשש של הרהור עבירה.³⁶

לȝיוגר שלוחן ערוץ סימן קמט סעיף א:

(25) צריכים להיזהר שלא יאכלו אנשים ונשים בהדר אחד, שאם אוכלים בחדר אחד אין אומרים "שהשמה במעונו", כי אין שמה כשביצר הרהור צולט.³⁷

לבישת החור לסתוי כנוגדים סעיף לו:

(26) אין גותרים בהז עכשו, ואפשר מכיון שעכשו מורגלו הנטים הרבה בין אגניים, ואין כאן הרהור עבירה כל כך... מרוב הרגלן ביןינו, וכיון דדרשו דבשו.³⁸

שות' איגרות משה או"ח סימן כא:

(27) ובמקרים קבועים לדרכי הרשות ואף בחותנות, מוספקני אם יש האיסור הוה באופן שאינו חשש ייחוד³⁹, ויתור נוטה שאין אסור זה והרי מצאן באכילת הפוסח שהוא אוכלם האנשיים והנשים בבית אחד⁴⁰, והיו שם כמה משפחות, שכן לך כל פסת ופסח שלא נמנעו עליו יותר מעשרה, כמו שלמדנו במקצת פסחים⁴¹ ואמ ייעשו מחיצה ביןיהם הרוי יחשבו כבתי הבודאות.⁴² גם למדנו במנונה, שאין עשוין חבורות נשים ועבדים יחד, ומפרש רבא ממשום חפولات⁴³, מינמע שנים עם אונשים ישראלים מותר.⁴⁴

שות' איגרות משה יו"ד ד' סימן כד, אות ג

ובקשר להצדרכות למחיצה בחתונה,... החשוב למחיצה יש רק לדבר שפתוח לרבים, וחתונה נחשב כדבר פרטי.

שות' איגרות משה או"ח א סימן לט:

(28) בלא צורך קיבוץ, אף במקדר שמותר, שהרי חינה התפללה סמוך לעלי הכהן.⁴⁵ לפי דברי תוכחות⁴⁶, נשים מותרונות להיכנס לעזרה גם בלא דוחק, אף שנמצאים שם הרבה אונשים, אולם, במקומות שצרכיהם להתקבץ, כמו שמחת בית היעואה, וכך גם בהספה, דרוש מתחיצה.⁴⁷

There is no mention, however, of segregation. The latter has been introduced in accordance with the old maxim, *va'assu seyag latorah*, "Make a fence around the Law" (Aboth 1, 1), as a safety measure in order to prevent the mingling of the sexes. The Biblical law itself, however, only requires separation. Although complete segregation is important, since we have no authority to amend even a Rabbinic institution, yet it should not be treated on a par with the principle of separation. While the latter determines the very essence and sanctity of the synagogue, the former, if violated, does not place the congregation in the class of a reform temple.